

Vergaderjaar 1994–1995

23 911

Regels betreffende de uitvoering van het Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de produktie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Uitvoeringswet verdrag chemische wapens)

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 21 november 1994

De vaste Commissie voor Economische Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek inzake bovenstaand wetsvoorstel, brengt als volgt verslag uit van haar bevindingen. Met een tijdige beantwoording van de onderstaande vragen en opmerkingen acht de commissie de openbare beraadslaging betreffende dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

1. Inleiding

De leden van de PvdA-fractie ondersteunen de hoofdlijn van het wetsvoorstel. Zij vinden het van groot belang dat er een wettelijke grondslag wordt gecreëerd voor een alomvattend, verifieerbaar universeel verbod op de produktie, de ontwikkeling, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens.

Zij geven hun instemming aan de keus dat zowel natuurlijke als rechtspersonen strafbaar gesteld kunnen worden bij het niet nakomen van de uit de wet voortvloeiende verplichtingen. Wel vragen zij welke strafsancie gehanteerd zou kunnen worden. Voor de hand zou liggen, zo betogen de leden van de PvdA-fractie, dat aangesloten zou worden bij de Wet economische delicten.

De VVD-fractie betreurt het dat de regering enerzijds zoveel tijd nodig heeft gehad om het verdrag zelve aan de Kamer voor te leggen en anderzijds zoveel tijd nodig heeft gehad voor het opstellen van deze uitvoeringswet. Om het verdrag kracht van werking te geven dient een voldoende aantal staten te hebben geratificeerd, waarbij als streefdatum voor in werking treden 1 januari 1995 werd gehanteerd. Nederland had, zo vinden deze leden, meer haast moeten zetten achter de nationale procedure, met als extra belangrijke reden dat Nederland, in casu Den Haag, de vestiging heeft verkregen van het IPCW. De VVD-fractie toont begrip voor het feit dat vier ministeries betrokken zijn bij de uitvoeringswet. Desondanks wil de VVD-fractie weten waarom de regering zo laat komt met de wetgeving.

Overigens vragen de leden van deze fractie vragen waarom de Minister van Defensie de uitvoeringswet niet mede-ondertekend heeft, met als argument dat chemische wapens het Ministerie van Defensie regarderden,

¹ Samenstelling:

Leden: Van Erp (VVD), ondervoorzitter, Blaauw (VVD), Van der Vlies (SGP), H. Vos (PvdA), voorzitter, Van Gelder (PvdA), Smits (CDA), Boers-Wijnberg (CDA), Ter Veer (D66), De Jong (CDA), Leers (CDA), Van der Hoeven (CDA), Remkes (VVD), Van Wingerden (AOV), Rabbae (GroenLinks), Jorritsma-van Oosten (D66), De Koning (D66), Voûte-Droste (VVD), Hessing (VVD), Vreeman (PvdA), Zonneveld (CD), Van Dijke (RPF), Van der Ploeg (PvdA), Van Zuijlen (PvdA), Van Walsem (D66) en Houda (PvdA).

Plv. leden: De Korte (VVD), Van Rey (VVD), Van Middelkoop (GPV), Woltjer (PvdA), Sterk (PvdA), Brinkman (CDA), Mateman (CDA), Ybema (D66), Wolters (CDA), Lansink (CDA), Terpstra (CDA), Weisglas (VVD), Nijpels-Hezemans (AOV), M. Vos (GroenLinks), Bakker (D66), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Verbugt (VVD), Klein Molekamp (VVD), Witteveen-Hevinga (PvdA), Poppe (SP), Leerkes (U55+), Verspaget (PvdA), Adelmund (PvdA), vacature D66 en Crone (PvdA).

naast uiteraard de uitgebreide expertise die bij dit ministerie aanwezig is voor het uitvoeren van inspecties in het kader van CFE die zich ook op het chemische vlak begeven.

De leden van de fractie van D66 hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel Uitvoeringswet verdrag chemische wapens. Deze leden steunen de regering in haar streven tot een snelle ratificatie van het Verdrag chemische wapens te komen. Als gastland van de Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW) kan Nederland niet achterblijven.

De leden van de GPV-fractie kunnen instemmen met het wetsvoorstel. Ook zij vragen waarom de Minister van Defensie niet mede-ondertekenaar van het wetsvoorstel is. Mag daaruit de conclusie worden getrokken dat uitgesloten is dat ambtenaren van Defensie ingeschakeld worden bij het toezicht en/of het begeleidingsteam?

2. Hoofdpijnen van het wetsvoorstel

De leden van de PvdA-fractie vragen waarom kennisgevingen ten aanzien van in- en uitvoer van de lijst-2 en lijst-3 stoffen niet op grond van de In- en Uitvoerwet als verplichting opgelegd zou kunnen worden.

Gelet op de eerdere discussies in het parlement over de taakbelasting van de ECD vragen de leden van de PvdA-fractie of deze extra taak zonder personele wijziging en aanvullende kennis gerealiseerd kan worden.

Daarbij aansluitend willen zij graag weten hoe de verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen ECD en douane met betrekking tot het onderhavige wetsvoorstel geregeld worden. Tevens willen zij graag vernemen welke positie het hoofd van het begeleidingsteam inneemt in relatie tot de ECD.

De leden van de CDA-fractie zouden graag nader worden geïnformeerd over de wijze waarop het transport en de opslag in rijdend en varende materieel van als chemische wapens te kenschetsen stoffen, of hun voorlopers, kan worden gecontroleerd en geïnspecteerd.

De leden van de VVD-fractie vragen of voor de organisatorische uitwerking van het Nederlandse controlemechanisme bij Economische Zaken nauw wordt samengewerkt met het Ministerie van Defensie.

3. Financiële gevolgen van het wetsvoorstel

De leden van de fractie van D66 merken op dat de kosten van de uitvoering van het verdrag nog onduidelijk zijn (zie de memorie van toelichting bij het verdrag, blz. 40). De verwerking van de ontheffingsaanvragen zal voor de Nederlandse overheid meer man-uren en extra kosten met zich mee brengen, schrijft de regering.

Vermoedelijk zijn er veel hogere kosten verbonden aan het vernietigen van de chemische wapens in de voormalige Sovjet-Unie. De Russische autoriteiten hebben al laten weten, dat zij om financiële redenen niet op tijd aan de verdragsverplichtingen kunnen voldoen. Overweegt de regering een tegemoetkoming in deze kosten? Wellicht is het zinnig daar dan nu al mee rekening te houden.

4. Bedrijfseffectentoets

De leden van de PvdA-fractie vragen of de beperkende handels-transacties ook van toepassing zijn voor landen die wel partij bij het verdrag zijn maar waarbij twijfels bestaan omtrent het opgegeven eindgebruik.

Wat de inhoud van de uitvoeringswet betreft willen de leden van de VVD-fractie nader worden ingelicht over het overleg met het Nederlandse bedrijfsleven, dat zeer waarschijnlijk is benaderd via het VNCI, om te komen tot samenwerking bij de uitvoering van het verdrag zonder dat daarbij industriële, technologische en commerciële belangen worden geschaad.

De regering verwacht, zo merken de leden van de D66-fractie op, tengevolge van de uitvoeringswet weinig handelsbeperkende maatregelen. In de memorie van toelichting bij het verdrag schrijft de regering ten aanzien van artikel VI (blz.52): «De verwachting bestaat dat naarmate de controle op de naleving van het Verdrag sluitender zal zijn, de vrijheid van de internationale handel in chemisch industriële goederen ook zal kunnen toenemen.»

Deze clausule roept bij de leden van de D66-fractie enige vragen op. Is die handel op dit moment dan aan stringenter restricties gebonden? Is een verlichting van het regime niet in strijd met de geest van het verdrag? Brengt de meldingsplicht en het verbod handel te drijven in de bedoelde chemische stoffen met landen die zich hebben aangesloten niet een sterk gereguleerde markt met zich mee? En betekent het aannemen van de Uitvoeringswet een versoepeling ten aanzien van het Uitvoerbesluit Strategische goederen 1963?

De verplichtingen voor de Nederlandse industrie treffen naast de chemische industrie en handel ook talloze andere bedrijven die oliën, vetten, melkprodukten en zetmeel verwerken. De leden van de D66-fractie vragen zich af in hoeverre het voor deze bedrijfstakken hinderlijk is, dat de «stoffenbijlagen» van het verdrag op dit moment nog onderwerp van onderhandeling zijn. Deze leden hopen dat ze bijtijds en volledig door de regering worden geïnformeerd.

5. Artikelsgewijze toelichting

– Artikel 2

De leden van de PvdA-fractie zien graag een nadere onderbouwing voor de ontheffingsgrondslag conform artikel II, paragraaf 9 van het verdrag, met name op de onderdelen militaire doeleinden en handhaving openbare orde.

De leden van de GPV-fractie stellen de redactionele vraag waarom in het eerste lid het verbod op «voorhanden te hebben» is genomen, terwijl dit niet is opgenomen in het eerste deel van het tweede lid. Ook ontbreekt in het laatste deel van het tweede lid «op te slaan». Is dit een bewuste redactie of een omissie?

– Artikel 3

De leden van de PvdA-fractie willen meer opheldering over de grondslag voor de onderscheidenlijke normen van 100 gram respectievelijk 10 kg. per jaar. Waarom is er niet voor gekozen een norm vast te stellen per afzonderlijke stof in relatie tot de gebruikskennmerken van die stof.

– Artikel 10

De leden van de fractie van D66 hebben enige moeite met de bevoegdheden van de «toezichthoudende ambtenaren». In artikel 10, lid 2 staat dat zij zich zonedig toegang mogen verschaffen met behulp van de sterke arm. Is hier geen opsporingsbevel voor nodig? Op grond van welke overweging kunnen zij overgaan tot het «nemen van monsters», «het kopiëren van bescheiden» en «het in beslag nemen van vaartuigen en voertuigen»?

– Artikel 11

De leden van de PvdA-fractie vragen vanuit welk belang er in artikel 11 lid 2 voorkeur is gegeven aan de geheimhoudingsplicht boven een *adequate controle van de toezichthoudende ambtenaren*.

Waarin is het onderscheid gelegen in de geheimhoudingsplicht voor de ambtenaren aangeduid in artikel 11 lid 3 ten opzichte van de geheimhoudingsplicht van anderen?

Wat betreft de informatieplicht van instellingen die chemische stoffen produceren, vinden de leden van de fractie van D66 het een goede zaak dat aansluiting gezocht is bij de bestaande meldingsplicht. Maar het lijkt deze leden geen goede zaak dat de overheid gebruik maakt van gegevens die op basis van andere wetgeving zijn verkregen. Meer in het algemeen vragen de leden van de D66-fractie of het aanleggen van dit soort registers een effectief middel is om de criminele handel in chemische wapens en hun voorlopers te bestrijden, daar deze zich uit hoofde van haar kwade bedoeling natuurlijk altijd aan het daglicht zal willen onttrekken.

– Artikel 13

Alhoewel de leden van de VVD-fractie de mogelijke noodzaak voor het binnentreden door het internationale inspectieteam van een woning zonder machtiging vooraf én zonder toestemming van de bewoner kunnen inzien, blijft de vraag hangen in hoeverre materiële schade en schade in de persoonlijke levenssfeer bij gebleken onjuiste evaluatie van betrokken woning achteraf kan worden gecompenseerd.

Is het de bedoeling dat daarvoor een mechanisme wordt gerealiseerd?

De leden van de fractie van D66 brengen naar voren dat aan de Uitvoeringswet ook enige bezwaren kleven die betrekking hebben op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Zo mag de internationale inspectie in afwijking van de Algemene Wet op het binnentreden een *particuliere woning binnengaan zonder voorafgaande toestemming van de bewoner* (art. 13, lid 4.). Evenmin is er een machtiging tot binnentreden van een Nederlandse autoriteit vereist. Bovendien hoeft de leiding van het internationale inspectieteam zich niet te legitimeren, deze plicht berust immers bij de leden van het begeleidingsteam. Deze ruime bevoegdheden voor de internationale uitdagingsinspectie worden in de memorie van toelichting gemotiveerd door de inhoud, dat wil zeggen de doelstellingen van het verdrag. Daar heeft de fractie van D66 begrip voor, maar zij vraagt zich wel af of deze inperking van artikel 8 van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens gerechtvaardigd is in het licht van de afspraken die de verdragsstaten gemaakt hebben over de beperkte toegang tot verdachte locaties (de zogenaamde «omtrek») en de periode van vijf dagen die een geïnspecteerde verdragsstaat gegund is om zich op het bezoek van het internationale inspectieteam te prepareren.

Het belang van het Verdrag chemische wapens staat voor deze leden buiten kijf, maar zoals in de onderhandelingen de belangen van de verdragsstaten een rol hebben gespeeld, moet huns inziens bij de neerslag in nationale wetgeving afdoende rekening gehouden worden met de rechtsbescherming van de burgers.

– Artikel 14

Ook artikel 14 vraagt naar de mening van de leden van de D66-fractie om nadere uitleg. Kan de extraterritoriale werking ertoe leiden dat Nederlanders in het buitenland tweemaal voor hetzelfde vergrijp worden veroordeeld en kan omgekeerd een ingezetene van een ander verdragsland in Nederland worden opgepakt en uitgezet op grond van een buitenlandse juridische procedure?

De voorzitter van de commissie,
Vos

De griffier van de commissie,
Van Overbeeke